

722598

NOUA
BIBLIOTECĂ ROMÂNĂ

COLECȚIUNE DE NOVELE ȘI ROMANURI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SERIA I.

BROȘURA I. — XII.

BRAȘOV.
EDITURA ȘI TIPARUL TIPOGRAFIEI ALEXI.

1881.

722607

FAGUL CIOBANULUI TODOR.

Tradițiune poporale română,
BCU Cluj / Central University Library Cluj
comunicată după un călător ungur,

de

I. P. Reteganul.

Din Ardeł conduc spre Muntenia două căi principale, una dela Brașov la Ploesci — pasul Timișului și alta dela Sibiiu la Rimnic — pasul Turnului roșu. Aceea, cale mai lată și bine grijită, duce pe câmpia ce se incede la Cămpina; acesta, ce duce pre țermurul riului Olt, e cu mult mai sêlbatică, îngustă, strimtorată și numai la Călimănesci jace șesul așezat, inaintea căruia sê vede loc deschis, in locul celui de până aci prăpăstios și stâncos.

Cel dintăiū sat, ce intimpinăm mergând din Sibiiu spre Muntenia, e Cănenii. Case muntencesi imprasciate, pre luncă unele sēmēnături, pre coline prunișii — e adevăratul tip a unui sat muntēn românesc. Ținutul e de tot frumos, romantic, plăcut, Undele secular săltătătore ale Oltului, hurducatul puternic a firezelor (morilor de scânduri), sunetul clopotelor de pe turmele din munte, tôte intrunite lēgână fantasia trecătorilor.

Strēbătând mai in lăuntru pe drumul îngust

aflăm de a drépta saltul voios a rîulețului Lotru, care aprópe de drum, și la intrarea în Olt, lângă un secular fag găunos ce numai de abia mai stă în sus, forméză o vultóre adâncă.

Aci pausarém caili obosiți, comotizarém la umbra acestui fag mare, și chiar ne preparam de a ne arunca în unda próspectă a Lotrului, ca să spălăm de pre noi pravul ce ni-l înălțară potcovele cailor pe colnic, — când o nevastă ce trecea pe acolo ne face atenți, ca se nu ne scăldăm sub acel fag, căci acolo locuesce spiritul unei mueri tinere frumóse, care nici când n'a mai lăsat afară pe acela, care s'a apropiat de acel loc. Nu vedeți cum ferbe apa, — nu auđiți cum se vaietă în continu, care auđibil se nasce din vêrtegiu? „Acesta e vêrtegiul Zmarandei, și fagul găunos — e fagul ciobanului Todor. Mult timp nu au âmblat pe aci săteni, temându-se de un spirit rău, urit, flocos, care ți și nópte păzea locuința, și dacă-l căuta cineva — el dispărea în gaura fagului. Numai eu nu m'am temut de el, numai eu m'am încumétat a âmbla aci spre a-mi albi pânza pe pagistea astă verde. Căci eu nu am avut nici tată, nici mamă, ma crescut bêtrână nană Sanda; căci ea aflase

intr'o nópte de asupra portitei in florita Țrujă sêlbatică pe spinele ei. — De atunci a trecut multă vreme, și ea sê odihnesce acum colo in progadea bisericei — † Dumneșeu s'o ierte! De multe ori mi-a povestit ce nópte infiorătoare de primăveră fu aceea, in carea m'a aflat. Incă și bêtânul preot devenise bolnav de mórte, și de trei ori mersese pe pecióre la mânăstire spre a se pocăi, până și-a venit intr'atâta in fire, ca sê pótă de nou ceti sântele cãrți.

La rugarea nóstra apoi ne spusă povestea, carea stă in strinsă legătură cu fagul secular. Êtă pre scurt aceea poveste:

Moș Dan, bocotanul cel mai avut din sat, a avut o fată de tot frumósă, Zmaranda, ea a fost podóba Oltului, flórea satului, lumina ochilor părintelui ei. In tótă séra sê intorcea mai voiósă de pre munții, unde un ciobănel frumos-i făcea atâtea óre dulci ca mierea. De douê ori s'a topit néua de pe crestele munților, și de iubirea lor nu scia încă nime, afară de Dumneșeu și afară de ei. Când intr'o diminéța cu acea salută moș Dan pe fetița sa ce era gata de plecare, că de acum peste trei sêptemâni ne gătăm de nuntă, căci fiul bocotanului

Radu a pețit'o, și el s'a invoit la aceea. In dar a fost plânsul, rugarea, — in deșert-i mărturisea fata, că ea iubesc pe ciobanul Todor, că nu cere din averea părintească nimic, numai să o lasă a se mărita după Todor. Moș Dan remase tare ca stânca pe lângă hotărîrea sa.

Precum Sântele Pasci, veni ziua incredințarei; imbrăcară pre Zmaranda in hainele de nuntă, pre frunte i puseră toate ornamentele și fire de aur. Ea nu dicea însă nici un cuvânt, a stat imbrăcată in alb ca mormântă, — numai câte odată 'și indrepta ochii rugători către oșpeți, căutând pre acela, pre care in adevăr iubea, — dar nu-l intilni. Intrând in biserică, lăsă mâna mirelui, ingenunchiă inaintea iconei santei feciorei, se rugă cu smereniă, 'și făcu trei cruci: apoi primi binecuvântarea preotului. — Mergând acasă, fu mare bucuriă, că moșu Dan a împărechiat averea prin acest pact; nime n'a mai gândit la frumoasa Zmaranda, — nu a vădnt nime când a apărut frumosul ciobanel și a dispărut, ducând cu sine pre alba mirésă. Cât de frumoasă fu ziua de primăveră, așa fiorosă fu tempestatea de nopte. Ploua ca din cofa, — fulgerul șerpuia printre munți. Moșu Dan promitea jumătate turmă aceleia,

care va aduce mirésa ori pre amăgitorul ei. Tóte in zadar, ei au perit. . . .

Pre mine, continuă vorbitórea nevastă — in acea nópte m'a aflat nana Sanda, la portíța casei ei. Moșu Dan încă a cheltuit din averea sa plângând pre la bisericí și făcând slujbe. Tempestatea fremênta spumele riului Lotru și atunci se formă veltórea, din carea adesea apărea un spirit alb la borta acestui fag, unde se adeposti uritul acel flocos. Poporu din sat se temea de el, dar pre mine nici când m'a infiorat. De câteva ori când mi pásciam turmulița pre aci in murgit, a eșit din cotlonul său, și indreptâ spre mine ochií săi cei negri și me admonia; acu-sú nouě ani mă peți un biet fecior de cioban, cu care legaiu cunoscința in munte, și care cânta bucuros din fluer sub umbra acestui stejar mare. Aci ne intilneam unul cu altul, căcî sciam, că aci nu cuteza nime a veni séra. Și când după nuntă in haine albe, urmărită de nuntași venirăm până aci, eși din cotlonu-și, ne binecuvêntă și se retrase in vultóre. Cadavrul lui nici până ađi nu e prohodit, bêtrâna nana Sanda numai 'mí șoptea: „Flóre dragă, acela a fost tatăl têu. —

